

Молчанова Еллана Юріївна

каб. 416а

ellana.molchanova@gmail.com

**Тема 8. Міжнародний рух
інвестиційного капіталу і
виробнича діяльність**

Тема 8. Міжнародний рух інвестиційного капіталу і виробнича діяльність

8.1. Інвестиції в системі міжнародного руху капіталу.

8.2. Міжнародний інвестиційний ринок, його структура і особливості розвитку

8.3. Міжнародна інвестиційна діяльність та політика країн: мотиви, стимулювання, регулювання міжнародної інвестиційної діяльності

8.4. Методи міжнародної інвестиційної діяльності

8.5. Міжнародне виробництво

8.1. Інвестиції в системі міжнародного руху капіталу

Інвестиції – це:

- 1) витрати суб'єктів господарської діяльності на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу та пов'язані з цим зміни оборотного капіталу; усі види активів, вкладених у господарську діяльність для отримання доходу;
- 2) спосіб розміщення (використання) фінансових ресурсів та інших економічних активів продуктивним шляхом, який забезпечує збереження або примноження вартості активів і додатковий чистий дохід (прибуток). Міжнародні, або іноземні інвестиції, — це спосіб розміщення капіталу (активів) однієї країни в іншій країні.

Форми та види іноземних інвестицій

Форми інвестицій:

I. За джерелами походження:

- 1) державні
- 2) приватні
- 3) міжнародних організацій
- 4) змішані

II. За формою капіталовкладення:

- 1) прямі
- 2) портфельні
- 3) міжнародні стратегічні альянси

Форми міжнародних інвестицій

III. Організаційні форми інвестицій:

- 1) компанія зі 100 % власністю інвестора
- 2) участь у акціонерному капіталі компанії
- 3) майнові та немайнові права
- 4) консорціуми
- 5) концесії
- 6) альянси
- 7) міжнародний лізинг

Інвестиції – спосіб розміщення (використання) фінансових ресурсів та інших економічних активів (іноземна валюта, національна валюта, рухоме та нерухоме майно, акції, фінансові інструменти, права інтелектуальної власності, права на господарську діяльність, послуги, реінвестиція прибутку) суб'єктів міжнародної економічної діяльності на створення, розширення, реконструкцію, технічне переозброєння основного капіталу та пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, які забезпечують збереження або примноження вартості активів і додатковий чистий дохід (прибуток).

Форми інвестицій:

- 1) державні
- 2) приватні
- 3) міжнародних організацій
- 4) змішані

Види інвестицій:

1) прями	1) внутрішні
2) портфельні	2) зовнішні
3) міжнародні альянси	

Види міжнародних інвестицій

Інвестиції поділяються на:

Внутрішні інвестиції стосуються юридичних і фізичних осіб однієї держави, які використовуються ними на території своєї країни для підприємницької діяльності з метою отримання прибутку.

Зовнішні (іноземні) інвестиції — це фінансові активи або матеріальні кошти, які експортуються юридичними або фізичними особами І однієї країни і вкладаються у бізнес на території іншої країни; це спосіб розміщення фінансових ресурсів та інших економічних активів однієї країни в іншій країні для збереження та примноження вартості цих активів; це довгострокові вкладення капіталу за кордоном з метою отримання прибутку:

- прямі іноземні інвестиції;
- портфельні іноземні інвестиції.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – це:

- 1) підприємницький капітал за кордоном, що забезпечує йому контроль над бізнесом, у який він вкладений;
- 2) як первісне придбання власності за кордоном, так і всі наступні інвестиційні угоди між інвестором та компанією, в яку вкладено капітал (визначення МВФ і системи національних рахунків ООН);
- 3) придбання резидентом однієї країни (прямим інвестором) стійкого і довгострокового економічного інтересу і впливу на діяльність підприємства, що є резидентом іншої країни (підприємство прямого інвестування):
 - чисті реальні інвестиції;
 - валові реальні інвестиції.

Показники прямих іноземних інвестицій

Квота прямих іноземних інвестицій відображає становище країни на міжнародному фінансовому ринку і свідчить про привабливість інвестиційного клімату в ній.

Квота прямих іноземних інвестицій характеризує рівень привабливості для іноземного інвестора довгострокових фінансових інструментів.

$$Ii_q = \frac{Ii}{Y} \cdot 100\%$$

де Ii - обсяг прямих іноземних інвестицій;

Y - ВВП

За міжнародними стандартами, якщо $Ii_q > 5\%$, то цей показник розцінюється як досить високий

8.2. Міжнародний інвестиційний ринок, його структура і особливості розвитку

Міжнародний інвестиційний ринок – це

- сукупність учасників міжнародного інвестиційного ринку та економічних і правових відносин між ними щодо всіх видів майнових та інтелектуальних цінностей, які направляються в об'єкти підприємницької та іншої діяльності через національні кордони з метою отримання прибутку;
- механізм регулювання сукупності економічних відносин, що виникають між продавцем і покупцем інвестиційних ресурсів, котрі є резидентами різних країн. Основною відмінністю інвестиційного ринку від інших ринків є специфічний характер його товару – міжнародних інвестицій.

Структура міжнародного інвестиційного ринку

I. Інституційна

- держава,
- міжнародні організації (Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, ООН та ін.),
- приватних корпорацій,
- банків і інших фінансових установ, які переміщують активи (капітал) за кордон або приймають його із-за кордону.

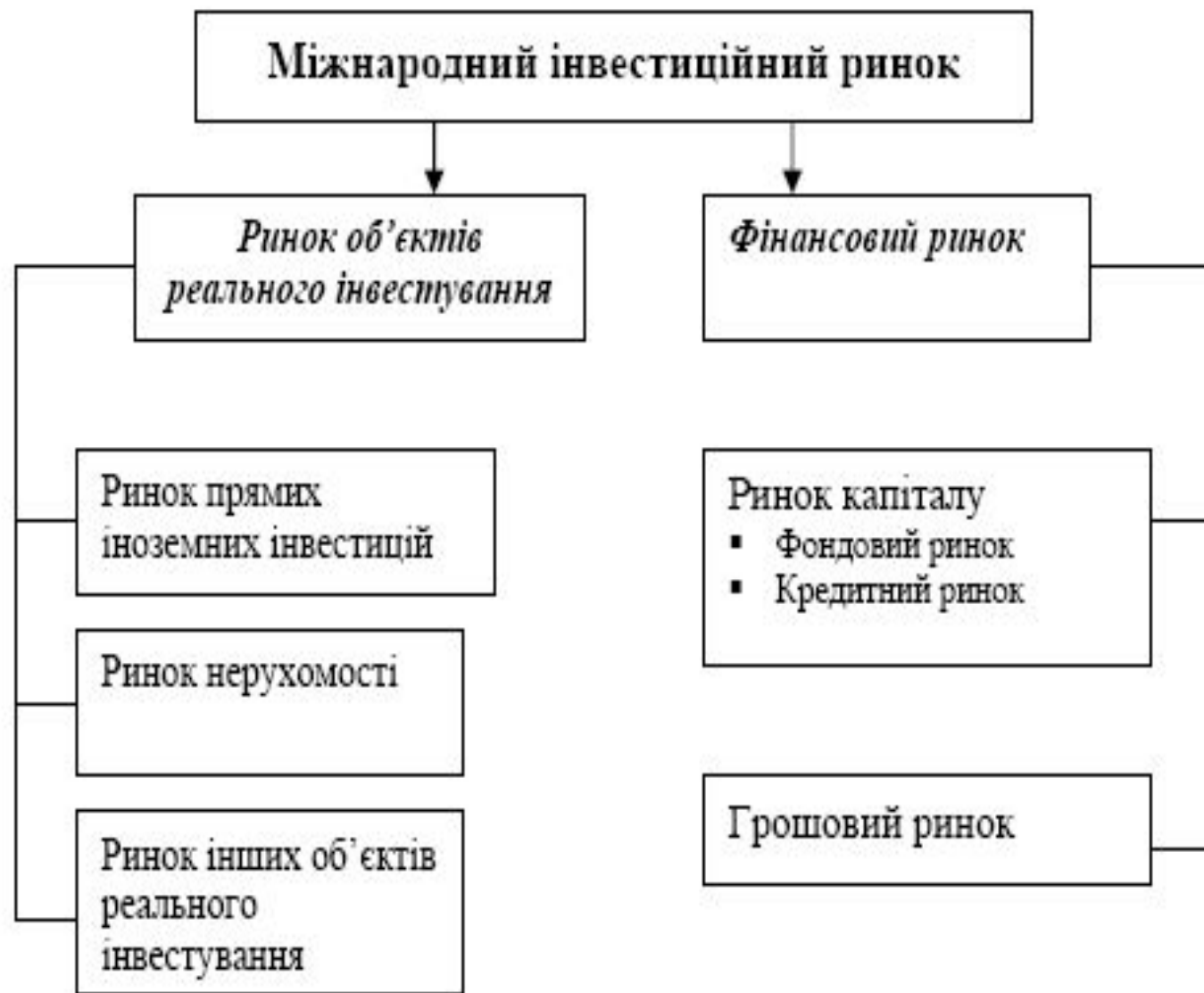
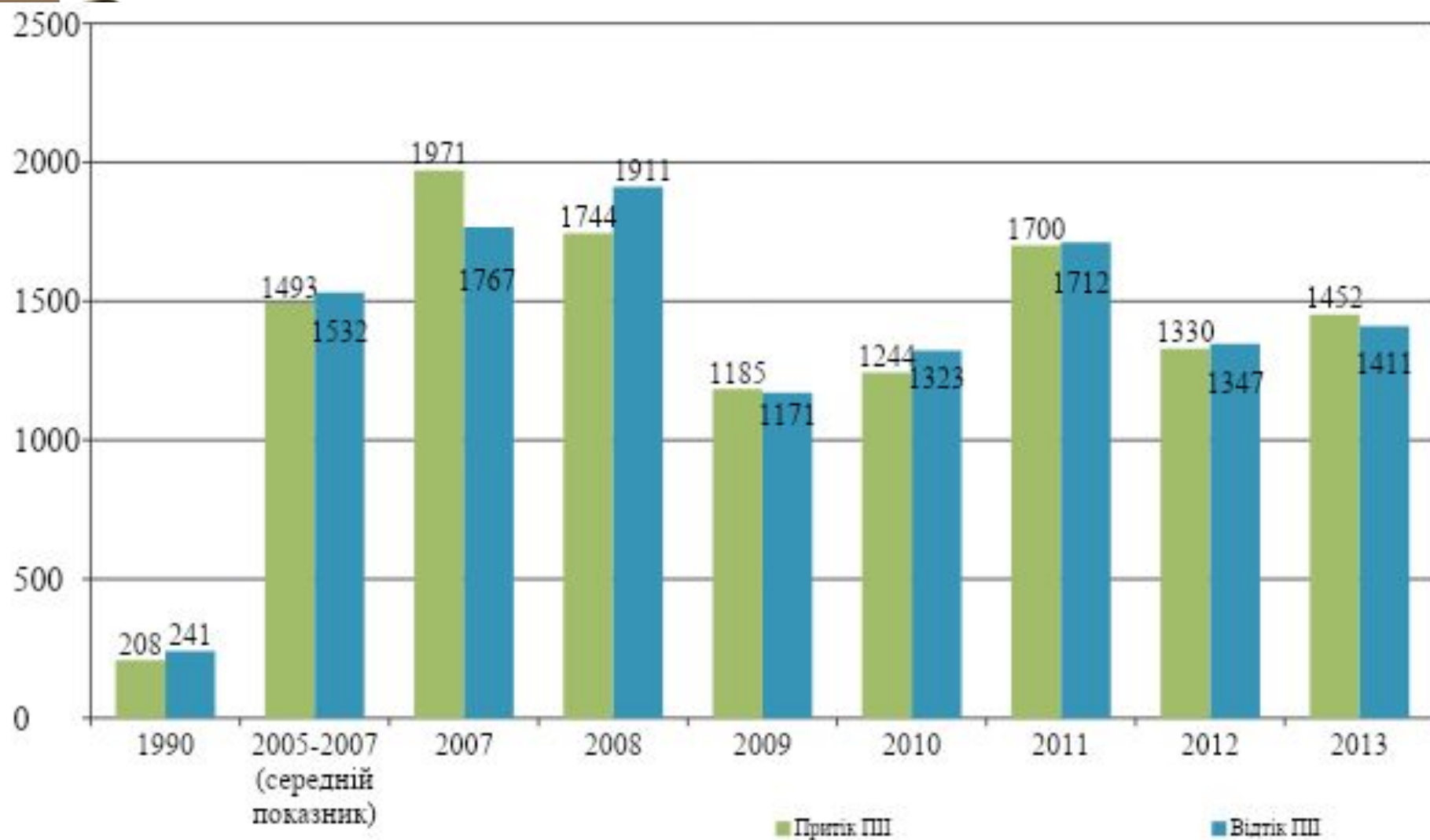

Рис. 1. Функціональна структура міжнародного інвестиційного ринку

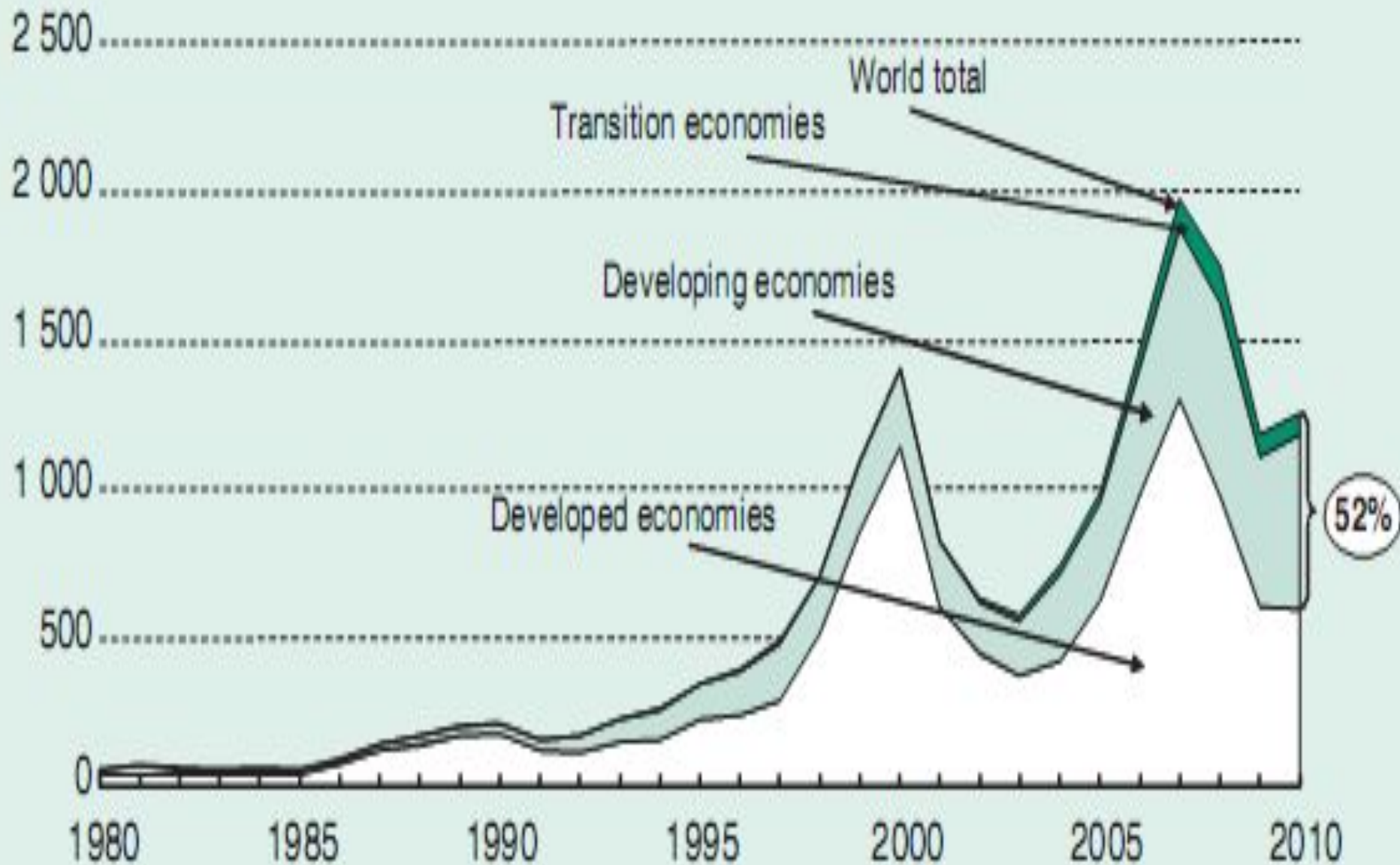
Особливості розвитку світового інвестиційного ринку

1. Концентрація великих обсягів прямих іноземних інвестицій у промислово-розвинених країнах;
2. Помітне зростання портфельних інвестицій в порівнянні з прямими через розвиток світових фінансових центрів, сек'юритизації запозичень, розвиток ринків євроакцій та єврооблігацій;
3. Зростання ролі ТНБ, які виступають основними гравцями на ринку синдигованих кредитів, андеррайтерами при випуску акцій та облігацій;
4. Велика чутливість світового інвестиційного ринку до чуток, зміни валютних курсів, політичної орієнтації країн, інтеграційних процесів між країнами;
5. Мінливість в географічному, функціональному та інституційному аспектах;
6. Здійснення переважної кількості ПІІ транснаціональними компаніями.

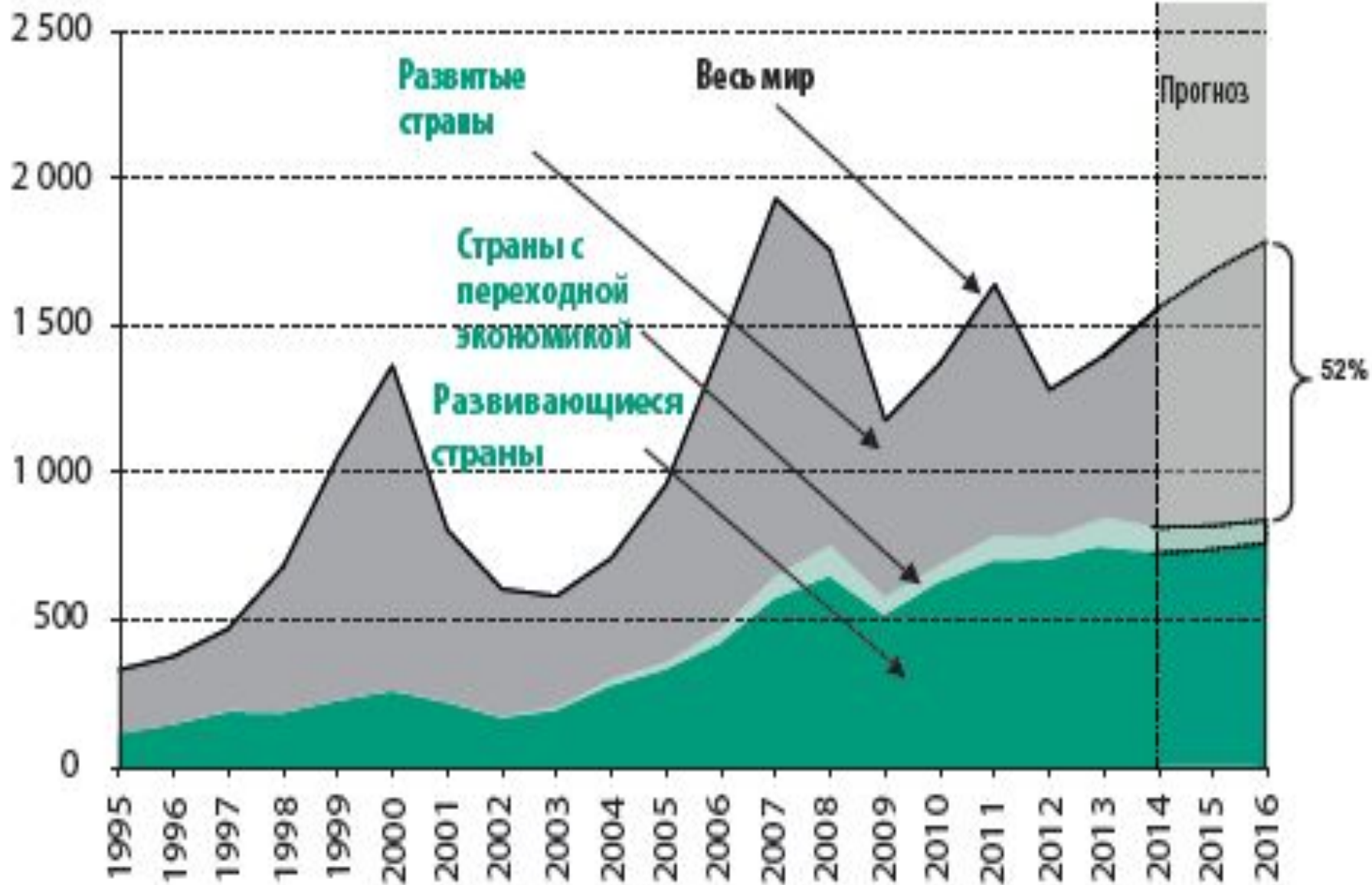
Глобальний рух ПІІ, млрд. дол.

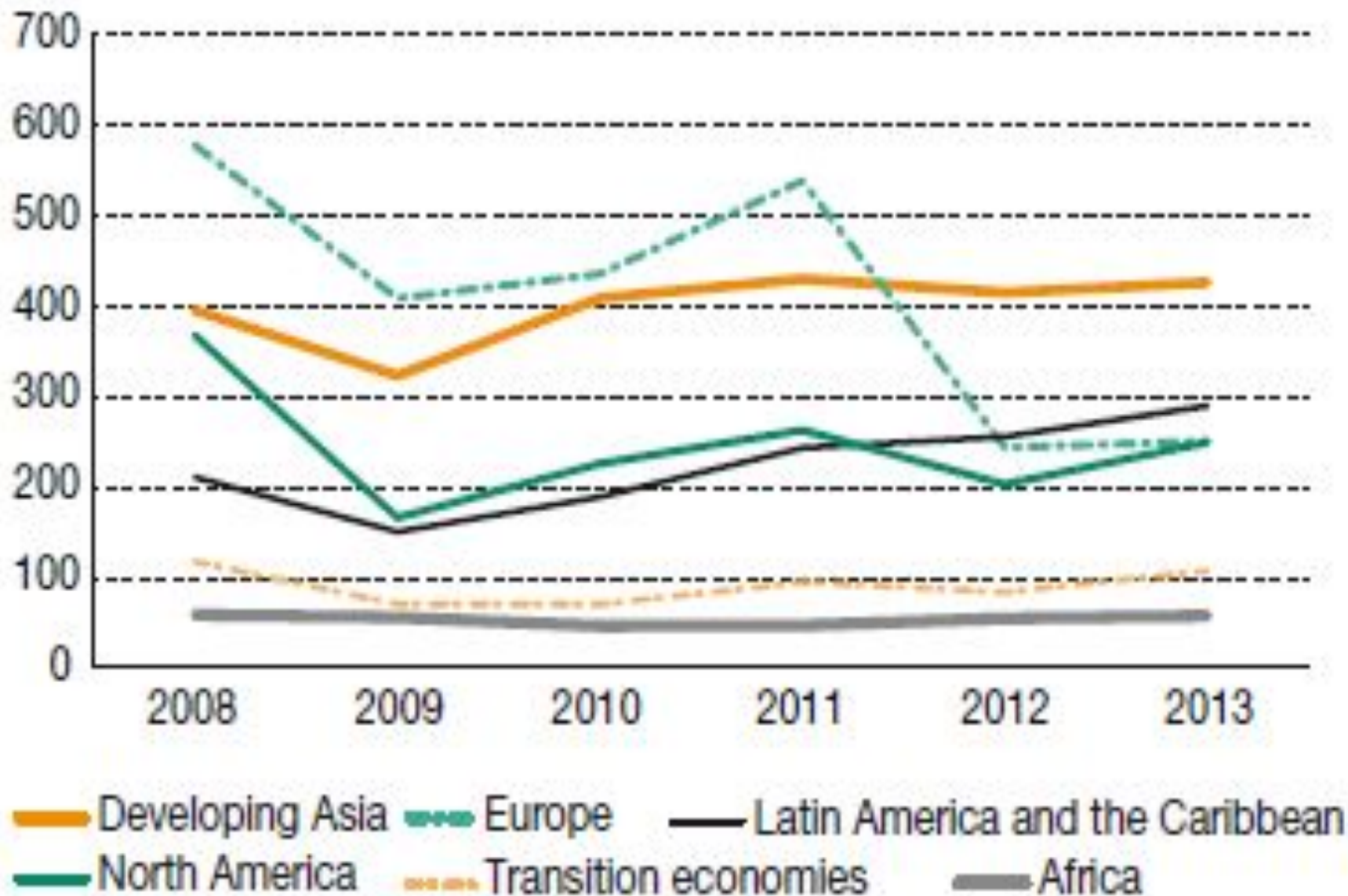
Динаміка руху річних ПІІ у світі, млрд. дол. США

Динаміка руху річних ПІІ у світі, млрд. дол. США

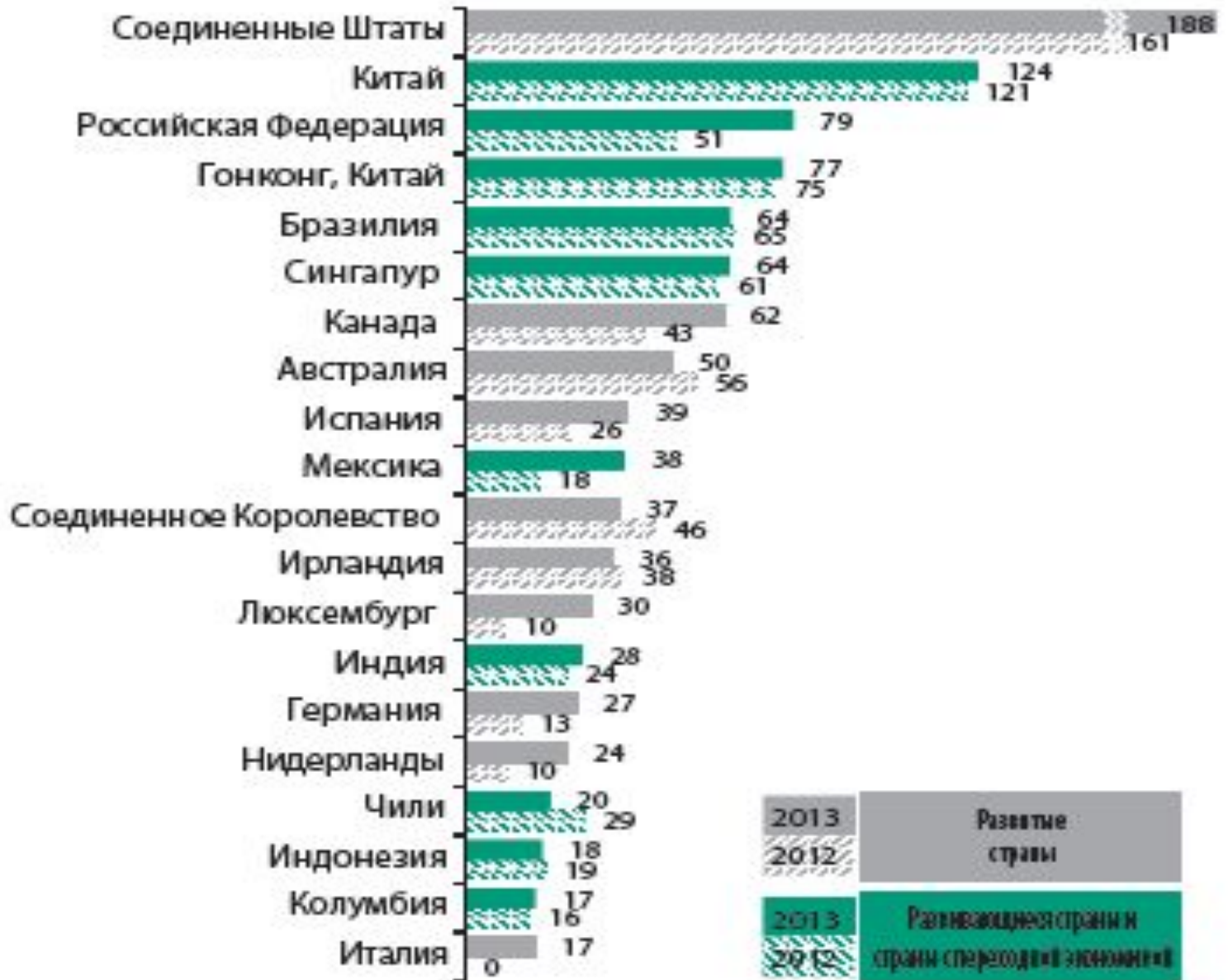
Притік ІІІ у регіональному розрізі, млрд. дол. США

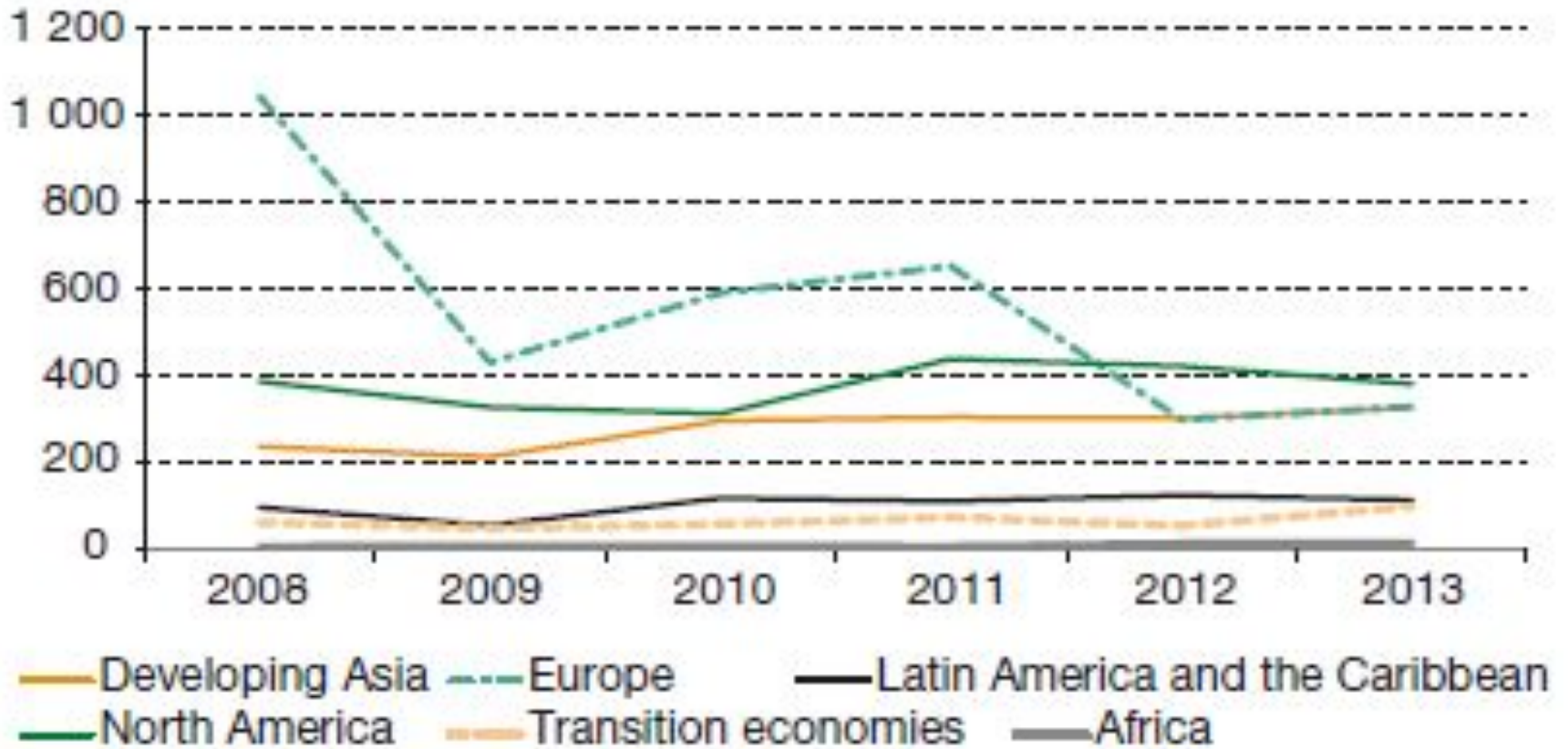
Динаміка залучених ПІ, млрд. дол.

	2005	2009	2010	2011	2012	2013
Світ	982,6	1185,0	1243,7	1700	1330	1452
Розвинуті країни	619,1	602,8	601,9	880	517	566
Європейський союз	503,7	387,8	313,1	490	216	246
Північна Америка	130,5	74,3	251,7	263	204	250
Країни, що розвиваються	332,3	510,6	573,6	725	729	778
Африка	48	55	57
Азія	431	415	426
Південна Азія	44	32	36
Західна Азія	53	48	44
Латинська Америка та Кариби	244	256	292
Океанія	2	3	3
Країни з перехідною економікою	95	84	108
Індія	58	58	57

20 країн з найбільшим притоком ПІ, млрд. дол.

Відтік ПШ у регіональному розрізі, млрд. дол. США

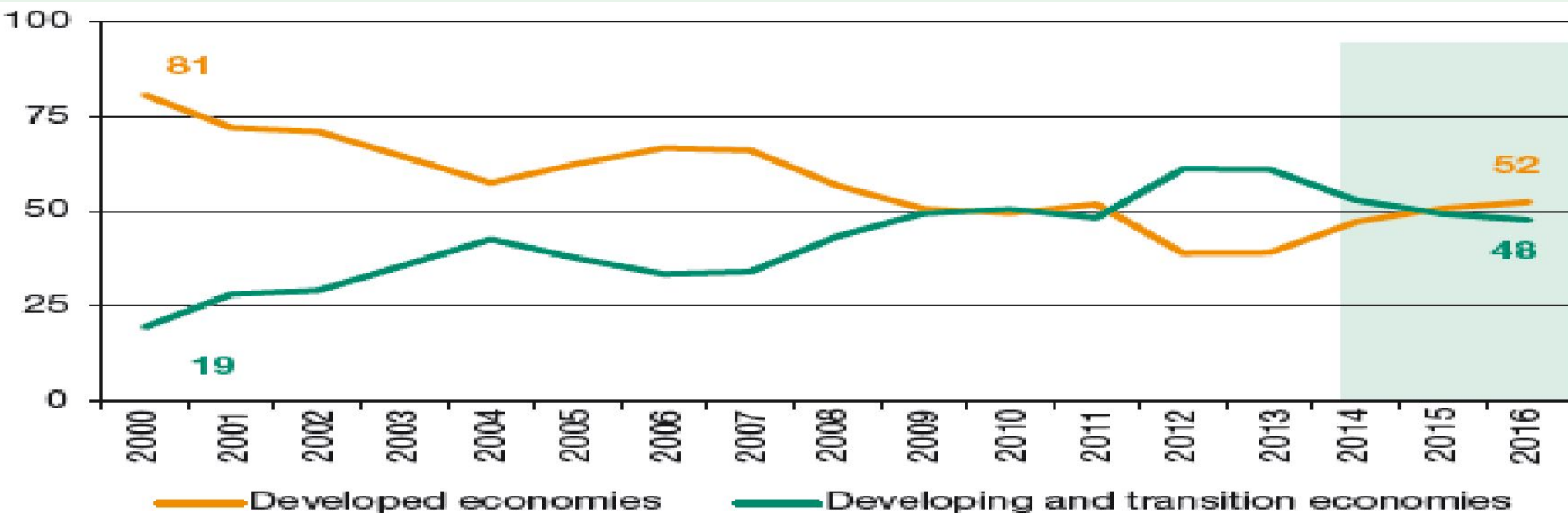
Динаміка вивезених ПШ, млрд. дол.

	2005	2009	2010	2011	2012	2013
Світ	882,1	1170,5	1323,3	1712	1347	1411
Розвинуті країни	745,7	850,9	935,2	1216	853	857
Європейський союз	686,7	434,2	475,8	585	238	250
Північна Америка	42,9	324,4	367,5	439	422	381
Країни, що розвиваються	122,1	270,8	327,6	423	440	454
Африка	7	12	12
Азія	304	302	326
Східна та Південно-Східна Азія	270	274	293
Південна Азія	13	9	2
Західна Азія	22	19	31
Латиська Америка та Кариби	111	124	115
Океанія	1	2	1
Інші	12	10	0

20 країн з найбільшим відтоком ПШ, млрд. дол.

Частки країн у світових потоках ПШ, %

Глобальні ПІ за компонентами, млрд.дол.США

8.3. Міжнародна інвестиційна діяльність та політика країн: мотиви, стимулювання, регулювання МІД

МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ – діяльність, що поєднує процеси експорту інвестиційного капіталу за кордон в грошовій або товарній формі з метою отримання прибутку і розширення економічного впливу та залучення іноземних інвестицій в економіку країни.

МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

ПРИВАТНА

ДЕРЖАВНА

НАПРЯМИ

Прямі інвестиції

Реалізація договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора

Портфельні інвестиції

Іноземний інвестиційний кредит

Соціальні інвестиції

Технічна та інформаційно-консультаційна допомога

Гранти, благодійництво

Фактори мотивації МІД

I. Конкурентні фактори (за М. Портером):

- власність,
- інтернаціоналізація;
- розміщення.

II. Загальні факторів:

- 2.1) ступень ризику (інвестиції з низьким ступенем ризику, інвестиції з високим ступенем ризику);
- 2.2) Глобально-економічні фактори
- 2.3) політико-економічні фактори;
- 2.4) економічні фактори;
- 2.5) ресурсно-економічні фактори;
- 2.6) очікувана прибутковість

Мотивація міжнародної інвестиційної діяльності

1. Отримання більшого прибутку за кордоном;
2. Мотивація прямого іноземного інвестування як засобу оволодіння значною ринковою часткою країни — імпортера капіталу компанією-інвестором;
3. Забезпечення стійких довготривалих інтересів в країні або регіоні;
4. Зниження ризику шляхом географічної диверсифікації виробництва;
5. Можливість ефективності виробничої діяльності через прямий доступ до національних ринків ресурсів;
6. Поширення новітніх технологій та домінування окремих країн у розвитку цих технологій;
7. Перспектива отримати квазірентні доходи на нововведеннях до їх тотального поширення дуже часто приваблює компанії вкладати капітали саме в передові галузі, які, як правило, просуваються тільки деякими розвиненими країнами.

Заходи стимулювання ПІІ

Заходи щодо стимулювання лібералізації ПІІ:

- доступ до раніше закритих секторів;
- режим доступу до земельних ділянок;
- ліквідація монополій та приватизація державних підприємств.

Заходи щодо стимулювання та спрощення інвестиційних процедур:

- спрощення процедур перевірки та затвердження;
- прискорення видачі дозволів на реалізацію проектів;
- створення податково-бюджетних та фінансових стимулів в певних галузях, регіонах, створення спеціальних економічних зон; покращення ділового клімату: зниження ставки оподаткування корпорацій (в розвинених країнах та в країнах, що розвиваються в африканському та азійському регіонах)

Створення умов інвестиційної привабливості країни

Інвестиційна привабливість - узагальнена характеристики переваг і недоліків об'єкта інвестування.

Інвестиційна привабливість визначається:

- 1) суб'єктивною оцінкою макроекономічної ситуації в країні.
- 2) досягненням компромісу інтересів інвестора і реципієнта інвестицій.
- 3) комплексною оцінкою всіх складових інвестиційного клімату країни, виявлення їх специфіки, встановлення взаємозв'язку між окремими елементами.

Для оцінки інвестиційної привабливості використовуються різноманітні методики, що дозволяють її визначити на макро, галузевому, регіональному рівнях і рівні підприємства.

Виділяють два основні підходи для оцінки інвестиційної привабливості:

1. Проводиться індивідуальна оцінка параметрів інвестиційного потенціалу й інвестиційного ризику, що дозволяє найбільш повно визначити значимість даних чинників при реалізації проекту:

1.1) показник **якості інвестиційного клімату країни**, що дасть можливість рангувати території на наступні **групи**:

- найбільш сприятливі умови для розвитку інвестиційної діяльності;
- достатньо сприятливі умови;
- середні умови;
- несприятливі умови для розвитку інвестиційної діяльності.

1.2) Для оцінки інвестиційної привабливості **регіонів** запропоновано використання п'яти груп показників:

- оцінка економічного розвитку регіону;
оцінка рівня розвитку інвестиційної інфраструктури;
- оцінка демографічної характеристики регіону;
- оцінка рівня розвитку ринкових відносин та інфраструктури;
- оцінка інвестиційного ризику.

2. Вивчення інвестором співвідношення прибутковості і ризику, а також їх взаємозв'язку.

Інвестиційна, як і будь-яка економічна діяльність, об'єктивно пов'язана з ризиками.

Система чинників, що характеризують інвестиційні ризики, в кінцевому результаті, може бути зведена до оцінки загальних умов господарювання в економіці. Чим більше інвестиційна привабливість, тим менше ризик і навпаки. **Економетричні дослідження підтверджують відсутність кореляційної залежності між окремими складовими поняття «інвестиційна привабливість» і розміром інвестиційного ризику.** Поведінка інвесторів у кожний заданий момент часу будується на урахуванні **двох груп чинників:**

- розмір ринку країни-реципієнта капіталу, ресурсна забезпеченість реальної економіки;
- стан економічної кон'юнктури, законодавча база для інвестицій, політичний ризик.

Стимулювання міжнародних інвестицій міжнародними організаціями

- 1) **МВФ, СОТ, МБРР** здійснюють глобальні макроекономічні та регулятивні умови стимулювання міжнародної інвестиційної діяльності
- 2) **Багатостороння агенція гарантій інвестицій (БАГІ)** надає гарантії для фінансування міжнародних інвестиційних проектів,
- 3) **Міжнародна фінансова корпорація (МФК)** фінансує міжнародні та національні інвестиційні проекти
- 4) **Організація з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД)** здійснює глобальний моніторинг міжнародної інвестиційної діяльності та розробку підходів до його регулювання.

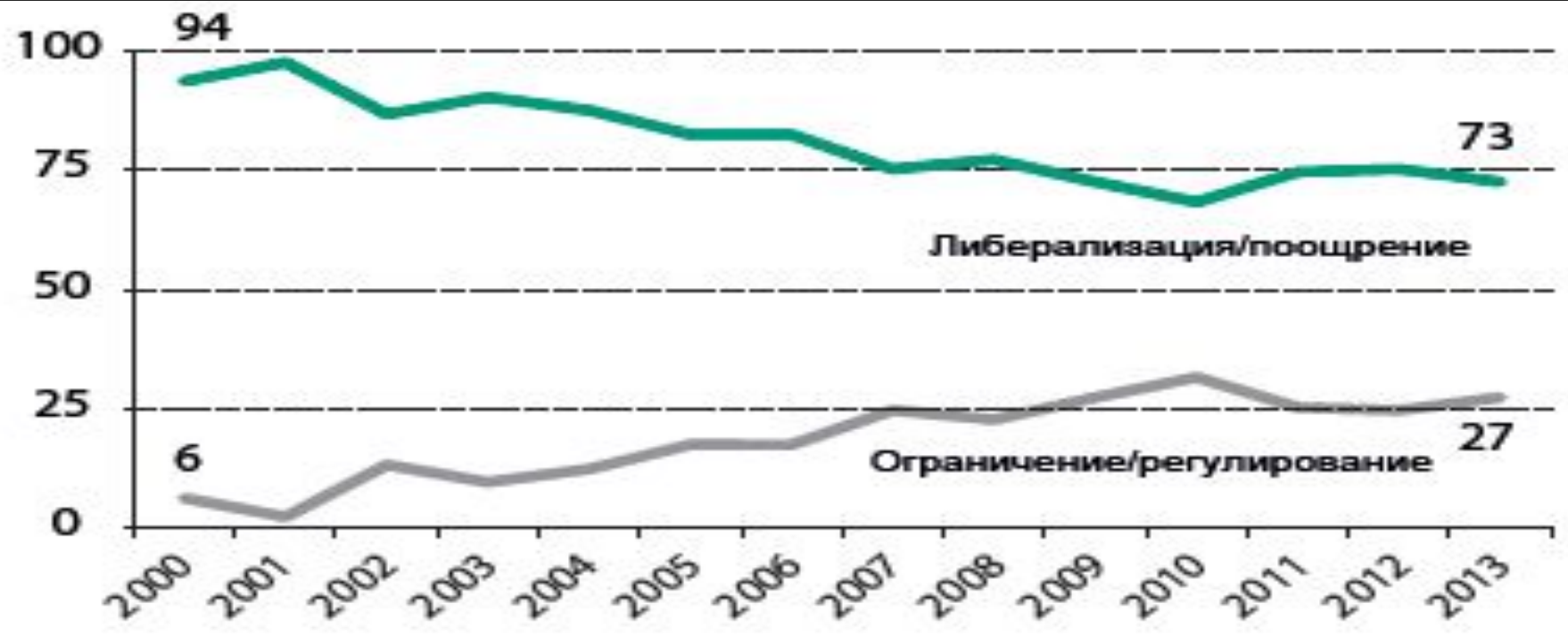
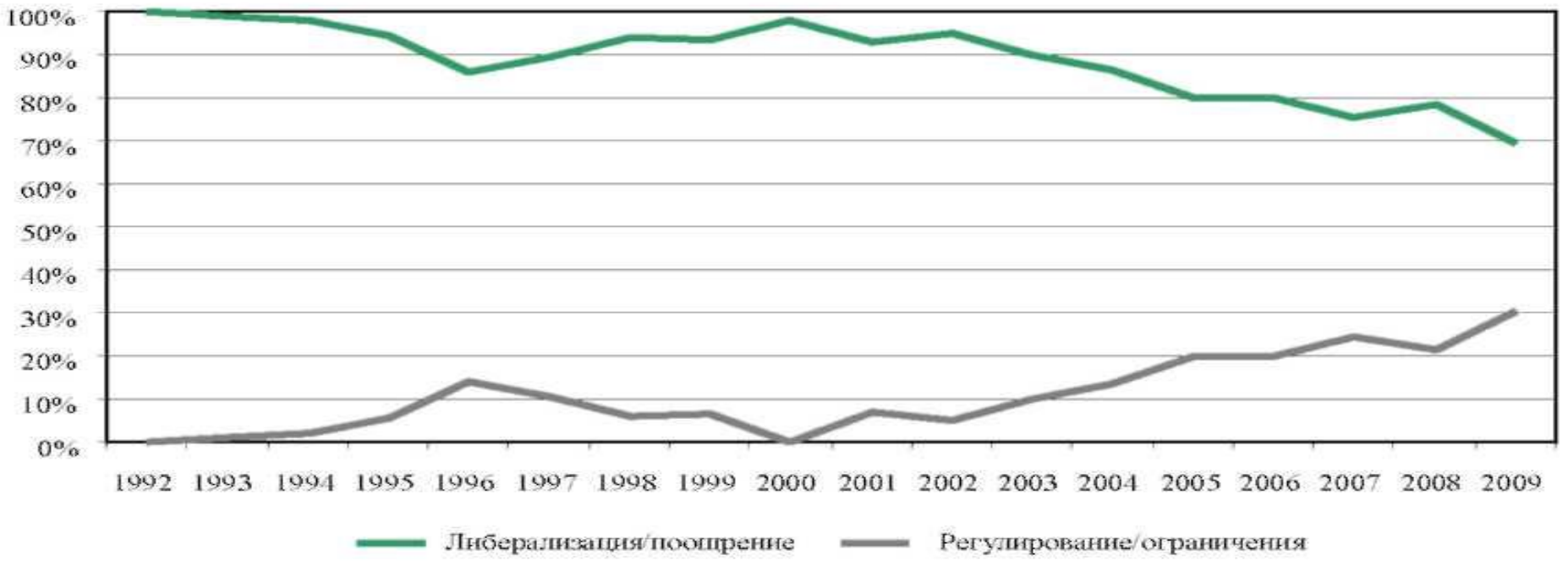
5) **Міждержавні регіональні банки розвитку:** Європейський банк реконструкції та розвитку, Латиноамериканський банк розвитку, Азійський банк розвитку, Арабський банк розвитку, Чорноморський банк розвитку та співробітництва — здійснюють стимулювання інвестиційної діяльності шляхом надання пільгових інвестиційних кредитів, здійснення портфельних інвестицій, підтримки приватизації;

6) **На рівні інтеграційних угруповань** стимулювання міжнародних інвестицій здійснюється шляхом лібералізації руху капіталу, застосування **спеціального режиму інвестування** для пріоритетних цілей (наприклад, інвестування у відсталі регіони та ін.)

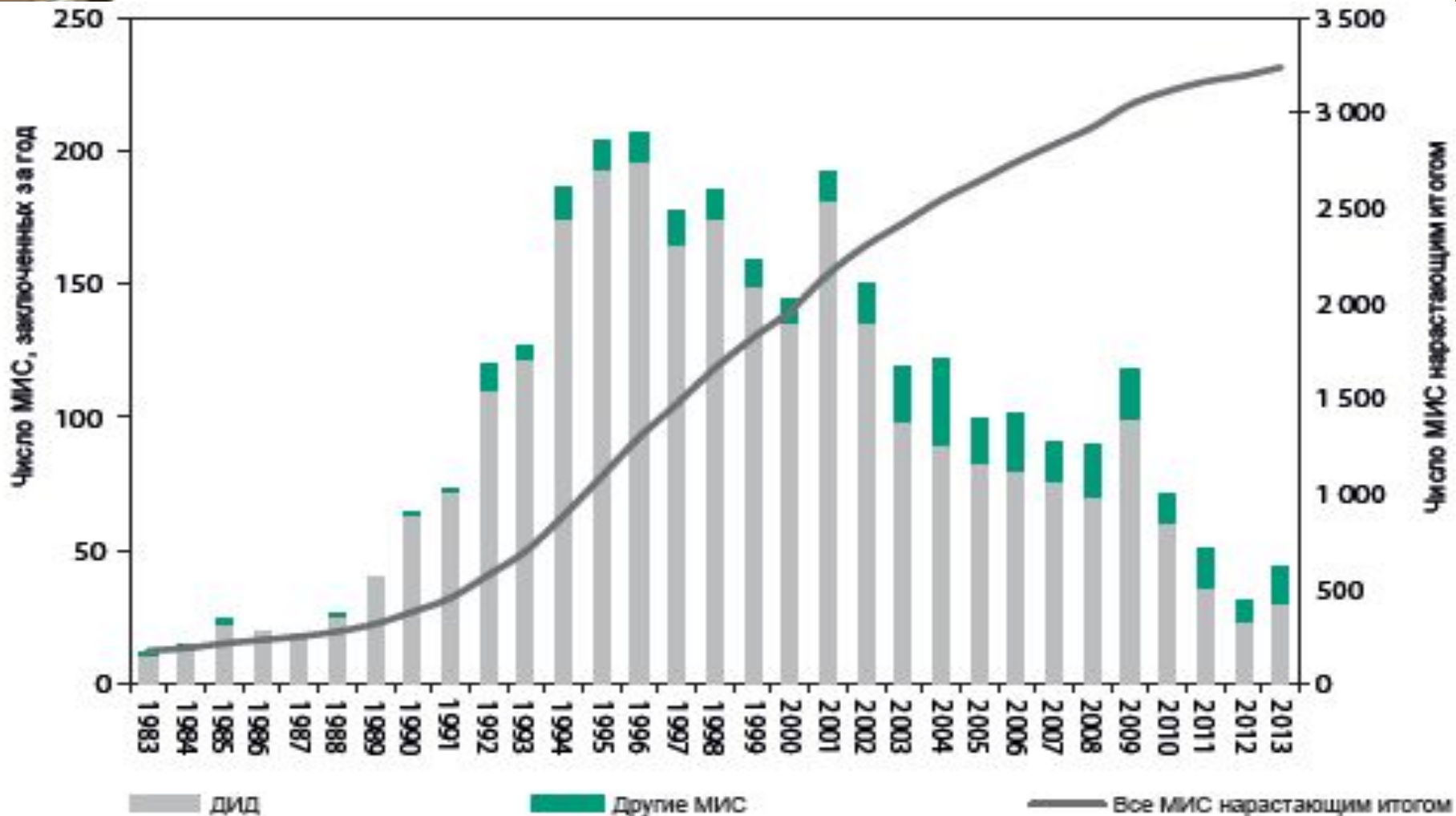
7) **На міждержавному та національному рівнях** стимулювання іноземних інвестицій здійснюється шляхом укладання двосторонніх угод про підтримку та взаємний захист інвестицій, запровадження національного (недискримінаційного) або преференційного режиму іноземних інвестицій, регулювання руху капіталу, оподаткування та репатріації прибутків іноземних інвесторів.

Тенденції до посилення регулювання ІІ:

- 1) в деяких галузях з'явилися нові національні обмеження іноземних інвестицій;
- 2) посилені процедури відбору та затвердження інвестиційних проектів з метою національної безпеки в межах рятівних фінансових операцій;
- 3) тимчасова націоналізація певних секторів;
- 4) перевага національним інвесторам при приватизації;
- 5) відбувається стрімка еволюція міжнародного інвестиційного режиму в результаті підписання нових договорів, збільшення кількості арбітражних рішень

Тенденції у підписанні МІД

МІС – міжнародні інвестиційні договори (МІД);
ДІД – двосторонні інвестиційні договори (ДІД);

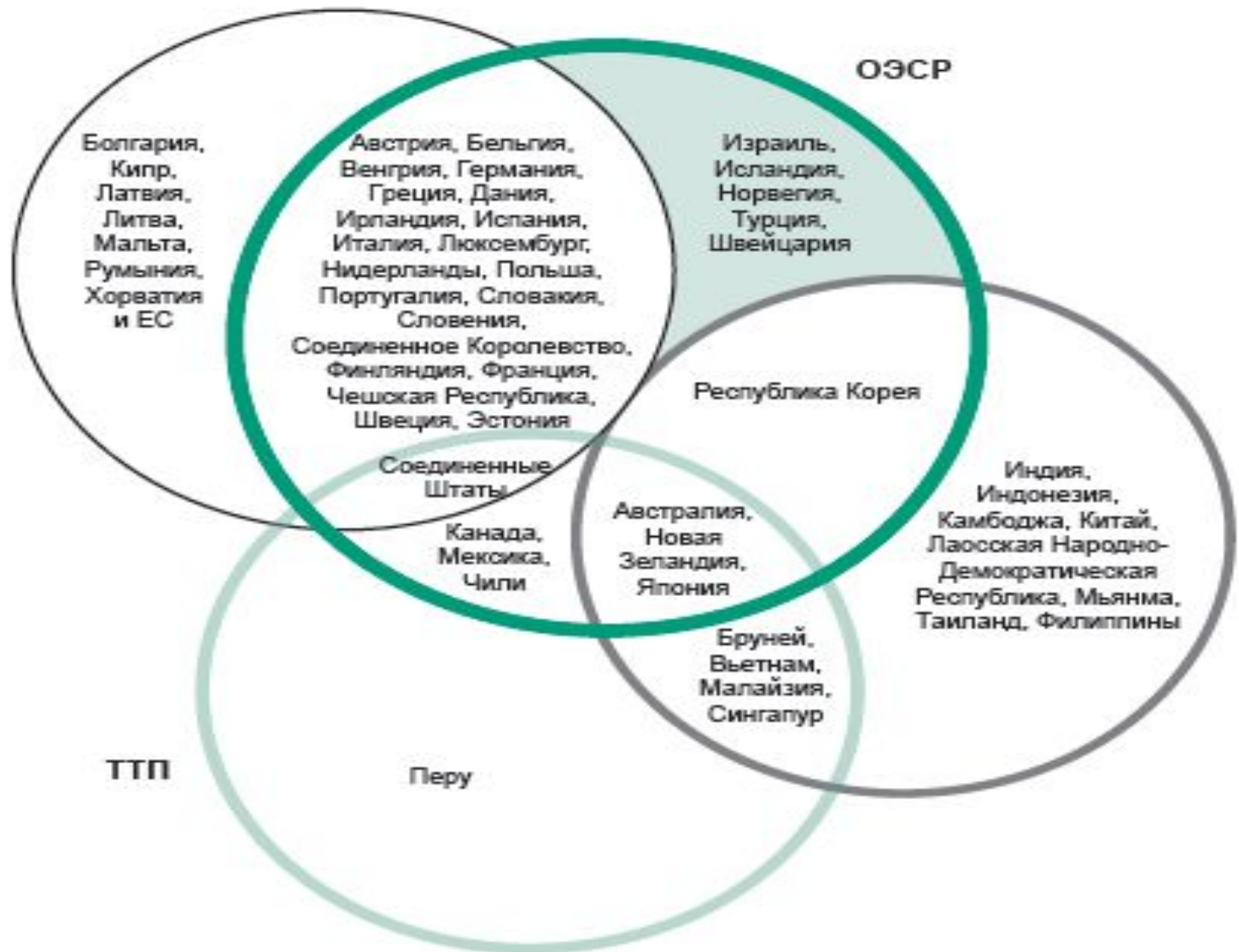
Changes in national investment policies, 2000–2013 (Number of measures)

Item	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Number of countries that introduced changes	46	52	44	60	80	78	71	50	41	47	55	49	54	59
Number of regulatory changes	81	97	94	125	164	144	126	79	68	88	121	80	86	87
Liberalization/promotion	75	85	79	113	142	118	104	58	51	61	80	59	61	61
Restriction/regulation	5	2	12	12	20	25	22	19	15	23	37	20	20	23
Neutral/indeterminate ^a	1	10	3	-	2	1	-	2	2	4	4	1	5	3

Changes in national investment policies, by industry, 2013 (Per cent and number of measures)

Sector/industry	Liberalization/promotion (%)	Restriction/regulation (%)	Neutral/indeterminate (%)	Total number of measures
Total	72	25	3	93
Cross-industry	80	17	2	41
Agribusiness	80	20	-	5
Extractive industries	60	30	10	10
Manufacturing	75	25	-	4
Services	64	33	3	33

Учасники основних міжрегіональних інвестиційних договорів та ОЕСР

Причини збільшення інвестиційних договорів:

- 1) збільшення кількості економічних угод з обмеженим колом учасників;
- 2) переваги у створенні регіональних інвестиційних зон (Південь-Південь);
- 3) віднесення в ЄС питання щодо інвестицій іншим компетентним органам;
- 4) анулювання двосторонніх інвестиційних угод з метою вирівнювання договірного ландшафту та ліквідації протиріч з іншими правовими інструментами;
- 5) посилення умов щодо міжнародних принципів відповідального інвестування у сільське господарство;
- 6) стимулювання іноземних інвестицій для розвитку низьковуглеводної економіки;
- 7) розробка механізмів мобілізації приватного сектору.

8.4. Методи міжнародної інвестиційної діяльності

I. Розвиток контрактних форм співробітництва

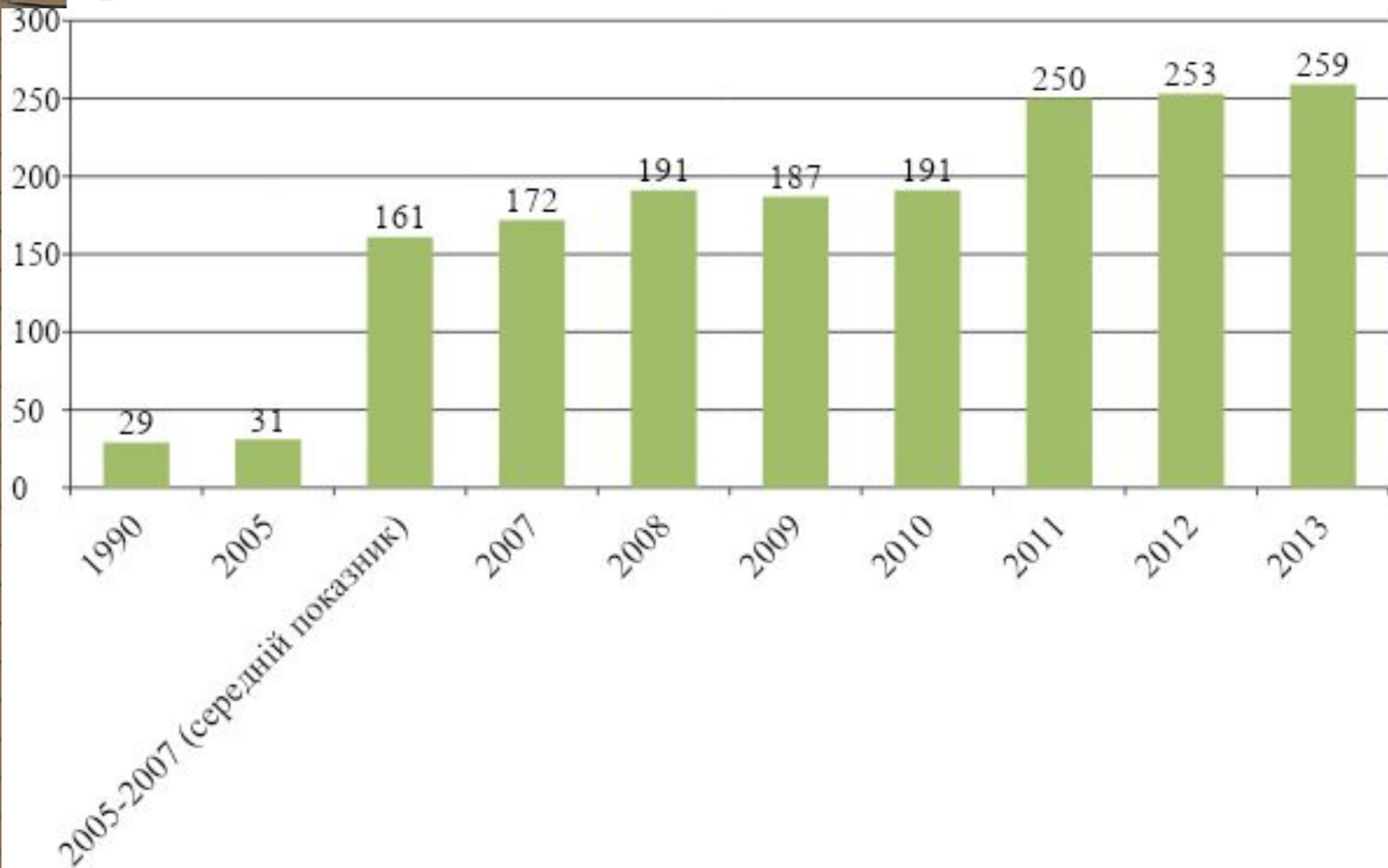
1. Експорт-імпорт;

2. Інжинірингові контракти:

- *інженерно-консультаційні* – компанія консультує замовника на стадії підготовки будівництва (вибір оптимального проекту, складання кошторисної документації);
- *інженерно-будівельні* - компанія консультує замовника основному в нафтопереробній галузі

3. Ліцензійні угоди – компанія надає в користування протягом певного терміну захищену ліцензією технологію без права передачі третім суб'єктам, і залишається власником технології;

Надходження від роялті та паушальних платежів, млрд. дол.

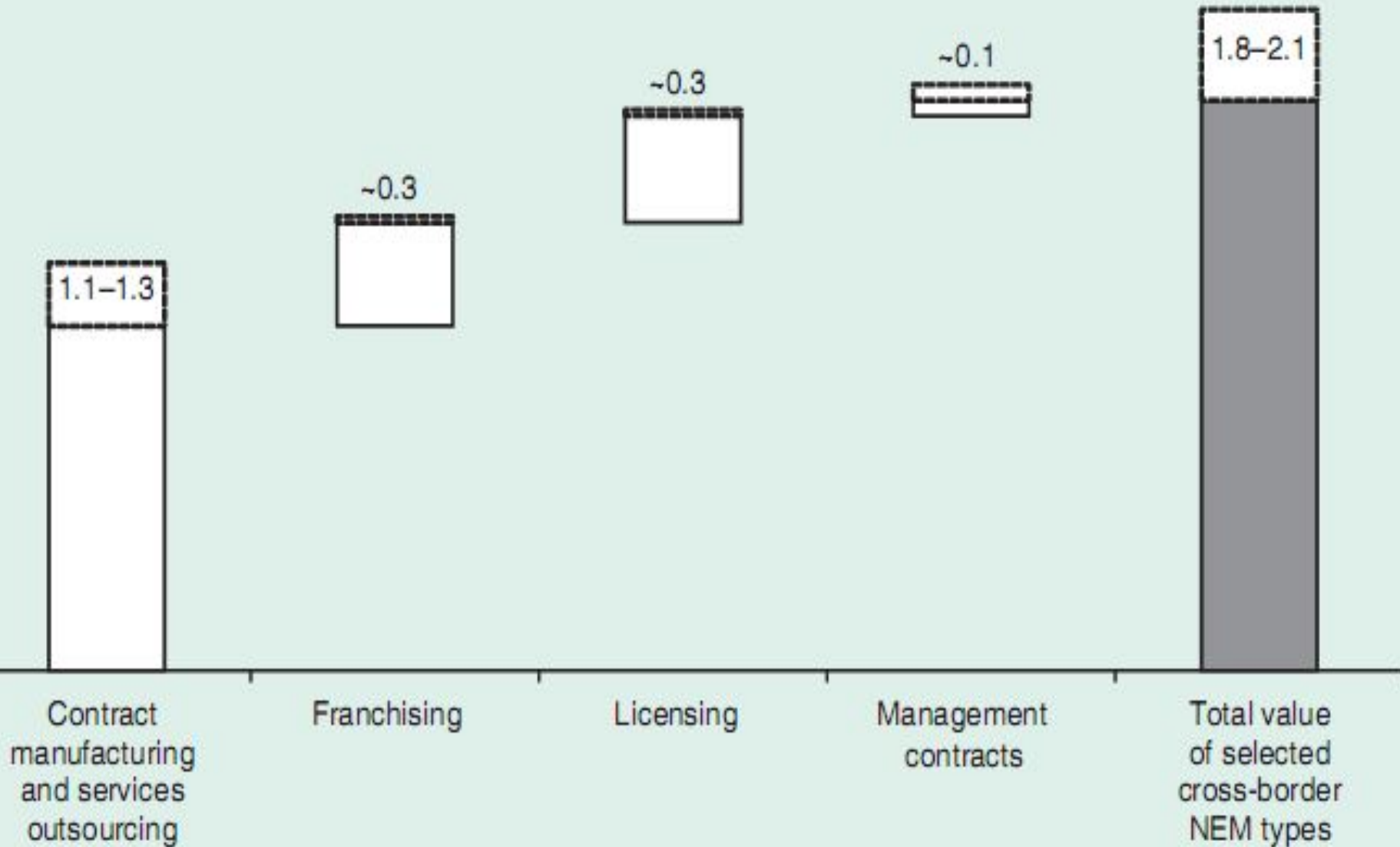

Методи міжнародної інвестиційної діяльності

- 4. Франчайзинг** – угода про співпрацю між крупним підприємством – франчайзером та малим – франчайзі (оператором), що об'єднує елементи оренди, купівлі-продажу, підряду, представництва (експлуатація ресторанів і готелів, прокат та обслуговування автомобілів, роздрібна торгівля, будівництво). Предмет франчайзингової угоди передбачає надання компанією-франчайзером підприємству-франчайзі в обмін на пряму чи непряму винагороду прав на використання франшизи з метою маркетингу специфічних видів товарів та (або) послуг .
- 5. Міжнародні субконтракти** – надання місцевому партнеру обладнання чи технології, які орієнтовані на експорт;

Estimated worldwide sales by type of NEM, 2010

(Trillions of dollars)

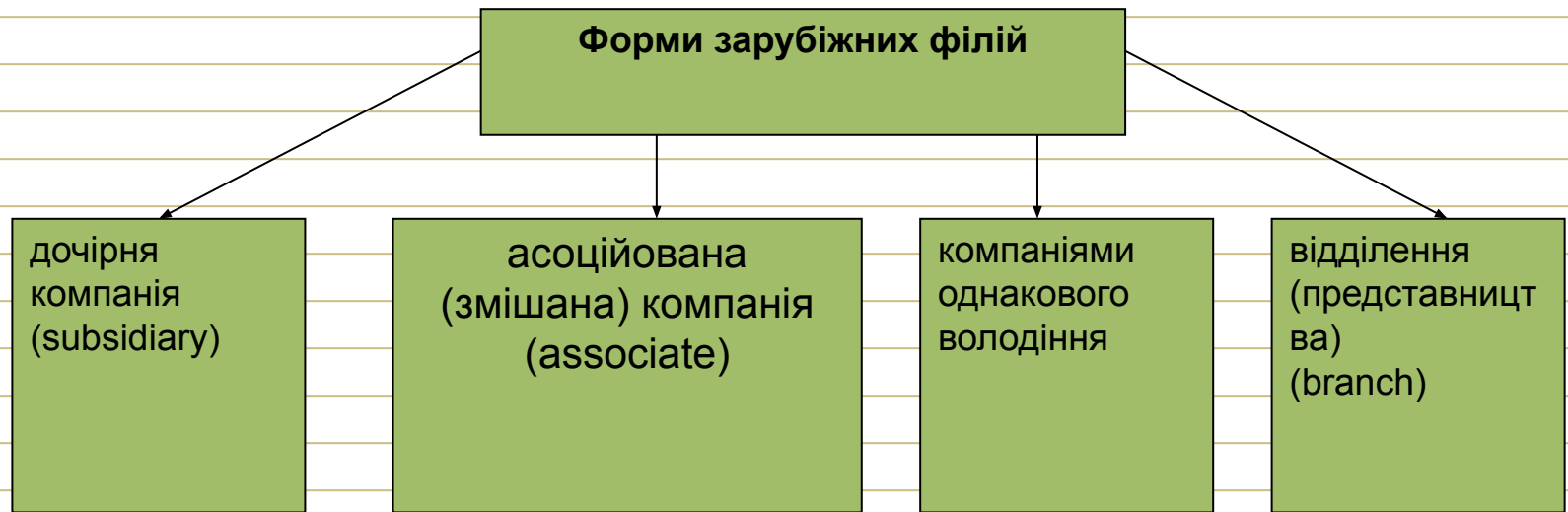
Методи міжнародної інвестиційної діяльності

6. **Експорт гудвіла** – це передача невидимих активів: досвіду управління та організації виробництва, управління фінансовими активами, товарного знаку;
7. **Підрядне виробництво** – зв'язки на основі внутрішньогалузевої спеціалізації
8. **Факторинг** – це здійснення посередницьких послуг у фінансових розрахункових операціях, який передбачає також обов'язки посередника щодо надання деяких інших послуг комерційного характеру. Основним змістом факторингу є задоволення спеціалізованою фірмою вимог кредитора за рахунок стягнення нею з боржника коштів з комерційного рахунку кредитора.

- 9. Лізинг** – це особливий вид інвестиційної діяльності, спрямований на придбання лізингодавцем у власність вибраного лізинго-одержувачем майна у певного виробника (продавця) та надання цього майна за певну плату в тимчасове користування для підприємницької діяльності;
- 10. Контракти на управління** – є засобом, за допомогою якого фірми можуть надіслати частину свого управлінського персоналу для надання підтримки фірмі в іншій країні або надання спеціалізованих управлінських функцій на певний період за встановлену плату
- 11. “Проекти під ключ”** – це укладання контрактів на будівництво підприємств, які передаються власникові для експлуатації у стані їх повної готовності.

II. Створення власних зарубіжних фірм, ЗіП, створення спільних підприємств, стратегічних альянсів, створення

ВЕЗ та зон пріоритетного розвитку

- *дочірньої компанії* – реєструється як самостійна компанія і має статус юридичної особи з власним балансом, але контролюється материнською компанією, яка володіє частиною акцій або всім капіталом;
- *асоційованої (змішаної) компанії* – материнській компанії належить не основна частина акцій або 50%;
- *відділення* – не є самостійними компаніями та юридичними особами і на всі 100% належать батьківській фірмі (представництво, партнерство, рухоме майно (кораблі, літаки, нафтові платформи), що належить головній компанії і функціонує за кордоном не менше 1 року).

Відділення можуть мати форму *представництва* головної компанії за кордоном, *партнерства*, у тому числі й з місцевими підприємцями, *рухомого майна* (кораблі, літаки, нафтові платформи), що належить головній компанії і функціонує за кордоном не менше 1 року.

Країна, у якій розташовується головна компанія, називається *країною базування*, а країни, де знаходяться компанії-філії – *приймаючими країнами*.

Злиття і поглинання підприємств – форми концентрації капіталу, які здобули значного поширення в сучасних умовах.

Основними причинами злиттів і поглинань компаній виступають:

- глобалізація економіки і лібералізація світової торгівлі. Вступаючи в боротьбу за перерозподіл ринків, компанії прагнуть посилити свої позиції.
- переніс центру ваги міжнародної конкуренції в сектор високотехнологічних товарів і послуг, що зумовлює необхідність зростання витрат на НДДКР.
- проблема надвиробництва і пошуки ринків збуту.

Злиття (merger) – це об'єднання двох чи більшої кількості компаній з метою підвищення ефективності господарської діяльності, заощадження на управлінських та маркетингових витратах, поліпшення конкурентної ситуації, усунення конкуренції між собою

Горизонтальні (виробник-виробник);
Вертикальні (виробник-покупець);
Родові (виробник фотоапаратів – виробник плівки)
Конгломератні

Johnson & Johnson: безрецептурна фармацевтика та споживчі товари – біотехнології – підприємства з виробництва медичного устаткування (діагностика) – Penaten (Pfizer) косметичні товари – Janssen-Cilag (галоперидол, антипсихотик)

Поглинання (takeover) – добровільна чи примусова купівля-продаж активів чи акцій однієї промислової чи фінансової компанії іншою; можлива купівля не всього пакету акцій, а лише його частини (контрольного пакету), яка надає можливість здійснювати ефективне управління та контроль за компанією, акції якої купуються

Дружні Ворожі

Повне
Часткове з утворенням холдингу

Схеми здійснення злиттів і поглинання

- 1) компанія X купує компанію Y з оплатою в грошовій формі;
- 2) компанія X купує компанію Y з оплатою цінними паперами, випущеними компанією-покупцем;
- 3) компанія X може купити контрольний пакет акцій компанії Y, при цьому створивши холдинг для компанії Y, який продовжує функціонувати як самостійна одиниця;
- 4) проведення злиття компанії X і компанії Y на основі обміну акціями між ними;
- 5) компанія X зливається з компанією Y і в результаті утворюється нова компанія Z. Акціонери компаній X і Y в певній пропорції обмінюють свої акції на акції нової компанії Z.

Мотиви злиття та поглинання

Підвищення
якості
управління

Ліквідація
неефективності

Податкові
мотиви

Диверсифікація
виробництва,
можливість
використання
надлишкових
ресурсів

Різниця в
ринковій ціні
компанії і
вартості її
заміщення

Мотив
продажу
„вразброс”

Прагнення
підвищити
політичну вагу
керівництва
компанії. Особисті
мотиви менеджерів

Економія зумовлена
масштабами

Фінансова економія за
рахунок транзакційних
витрат

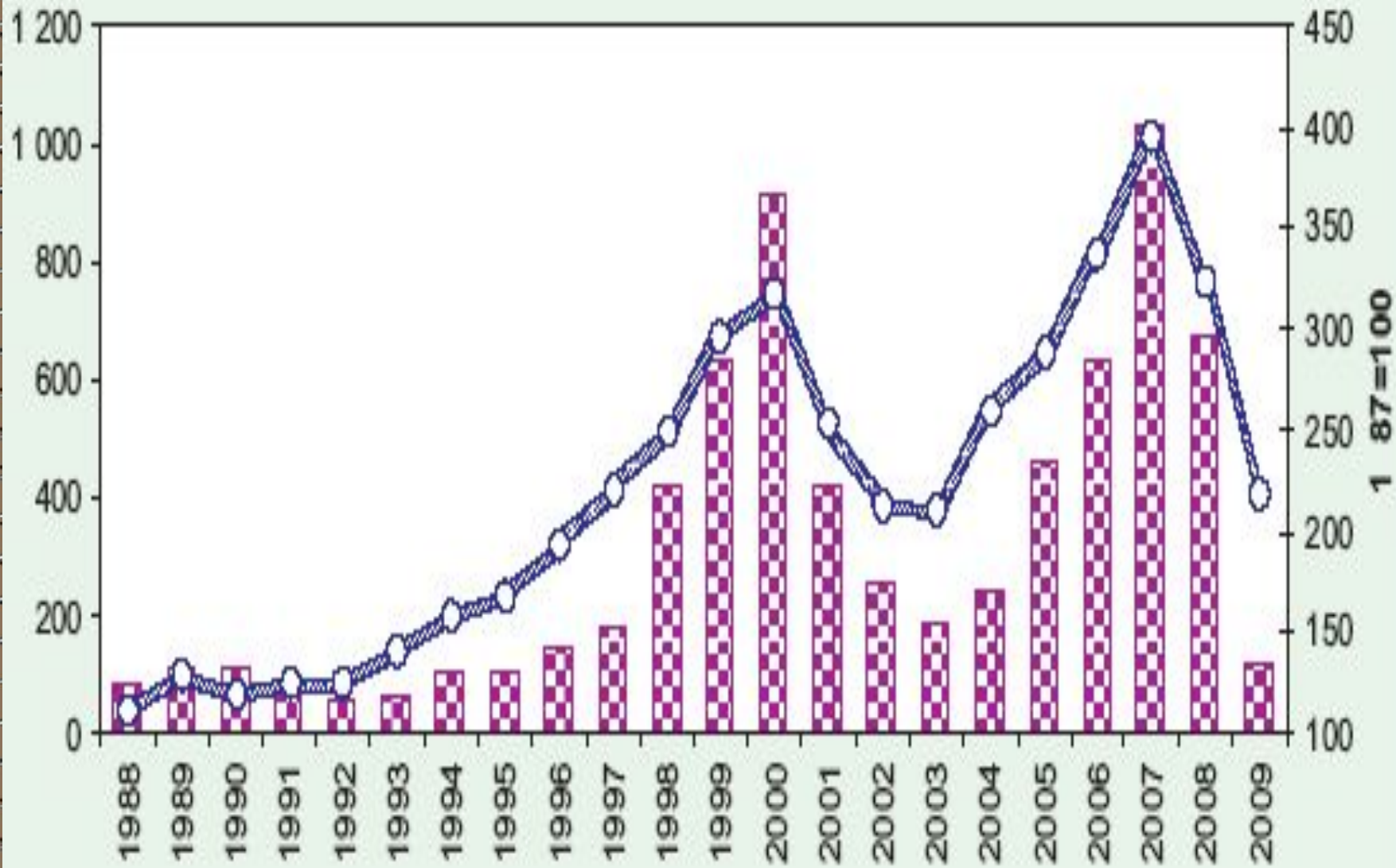
Бажання отримати
сінергетичний ефект

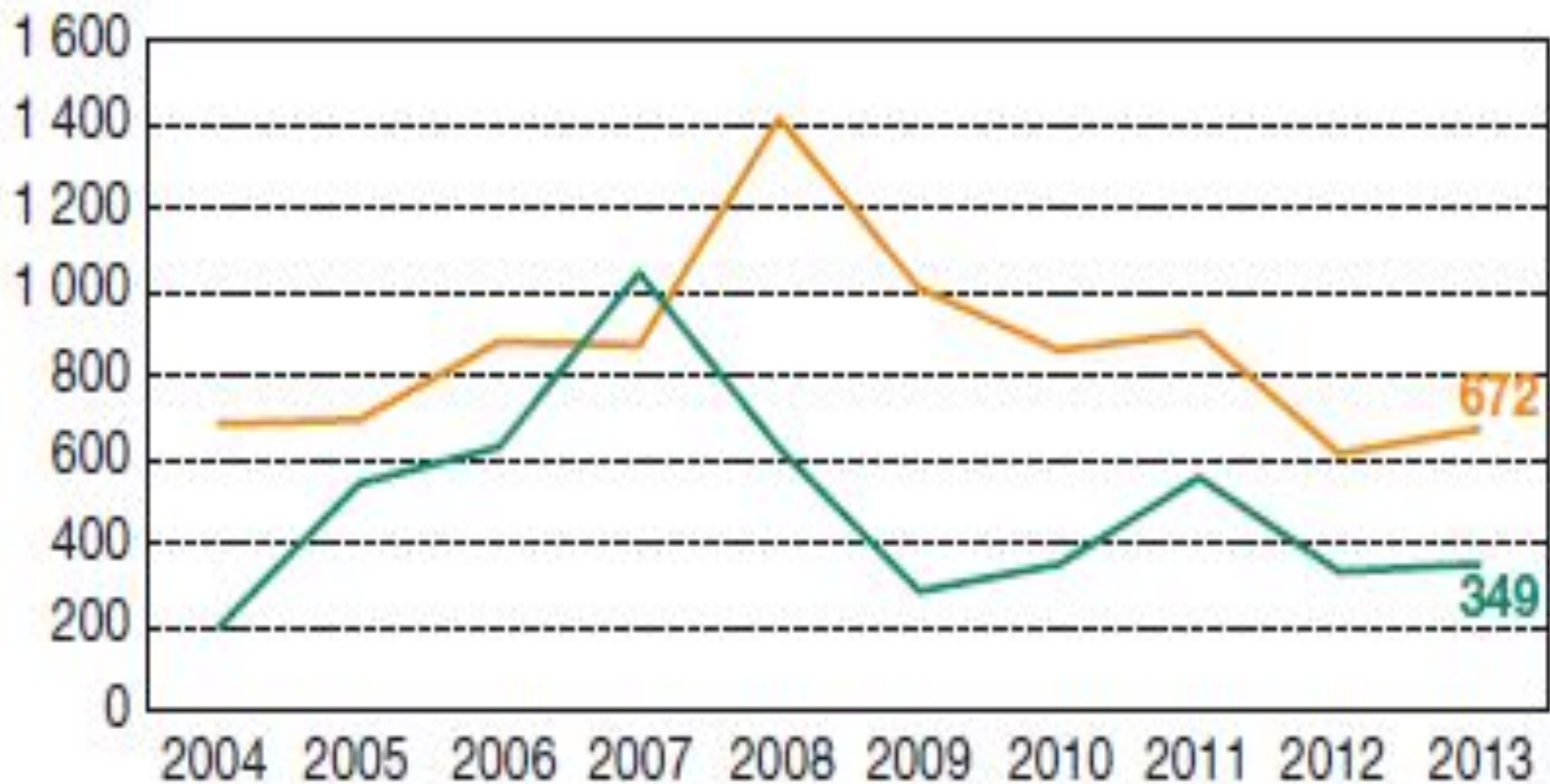
Комбінування
взаємодоповнюючих
ресурсів

Взаємодоповнення в сфері
НДДКР

Мотив монополії

Вартість угод зі злиття і поглинання, 1998-2008 рр., млрд. дол. США

- Value of announced FDI greenfield projects
- Value of cross-border M&As

Етапи процесів ЗіП

Етап	Характеристика
Злиття компаній у 1887—1904 рр.	укрупнення підприємств було викликано зміною законодавчої бази і виключно несприятливими умовами для ведення бізнесу.
злиття компаній в 1916—1929 рр.	вперше з'явилися компанії, що зайняли у ряді галузей монопольне положення. Можливість істотно впливати на ринкові ціни, маніпулюючи виробництвом і пропозицією, забезпечувало їм особливо високу прибутковість і міняло саму суть ринкової економіки, що базувалася до цього на принципах вільної конкуренції

хвиля
конгломератного
злиття в 60—70
рр. ХХ ст..

Поява крупних диверсифікованих компаній (конгломератів) у 60-х роках стала наслідком мілітаризації економіки на чисто комерційній основі. У 70-і роки активна діяльність конгломератів була обумовлена перш за все прагненням придбання активів в сферах електроніки і телекомунікацій

злиття з другої
половини 90-х рр.

прагнення забезпечити стабільність в умовах змінюваних ринків; інтеграція фінансових інститутів; поглиблення інтеграційних процесів в ЄС

Етапи процесів ЗіП

хвиля
злиття в 80-
х рр.

У 80-і роки прибутки конгломератів стали знижуватися. Компанії, що входили в конгломерати, мали гірші результати, ніж незалежні підприємства в тих же галузях. Нові поглинання приводили до збитків. Створення нових корпорацій супроводжувалося руйнуванням конгломератів, які виникли 10—20 років тому. У цей період переважали поглинання конкурентів шляхом покупки їх акцій, зокрема дуже помітними серед них стали ворожі поглинання. Активно стала здійснюватися горизонтальна інтеграція. Це було викликано пом'якшенням антимонопольного законодавства.

За секторами у 2005-2009 рр.

Галузь	2005 (млрд. дол.)	2006 (млрд. дол.)	2007 (млрд. дол.)	2008 (млрд. дол.)	2009 (млрд. дол.)	Річні темпи приросту (в %)
Промислове виробництво	65,9	72,7	78,9	61,2	50,1	-34,5
Фінансовий напрямок (послуги)	56,4	61,5	66,4	51,5	39,4	-23,5
Харчова промисловіст ь	44,5	51,2	55,3	39,8	32,9	-12,5
ПЕК	29,8	33,8	36,9	27,9	24,7	-11,3

Найбільші міжнародні угоди зі злиття і поглинання, укладені 2010 року

Value (\$ million)	Acquiring company	Acquiring nation	Target company	Target nation	Industry of the acquired company
3 090	Canada Pension Plan Investment Board	Canada	Intoll Group	Australia	Finance
2 227	Qatar Holding LLC	Qatar	Harrods	United Kingdom	Retail
1 581	China Investment Corp	China	AES Corp	United States	Electricity, gas and water
881	Canada Pension Plan Investment Board	Canada	407 ETR Concession Co	Canada	Transport, storage and communications
800	China Investment Corp	China	Penn West Energy Trust	Canada	Mining, quarrying and petroleum
576	Ontario Teachers Pension Plan	Canada	Camelot Group PLC	United Kingdom	Community, social and personal service activities
400	Temasek Holdings(Pte)Ltd	Singapore	Odebrecht Oleo & Gas SA	Brazil	Mining, quarrying and petroleum
259	Caisse de Depot & Placement du Quebec	Canada	HDF(UK)Holdings Ltd	United Kingdom	Finance
194	GIC Real Estate Pte Ltd	Singapore	Salta Properties-Industrial Property Portfolio	Australia	Business services
100	Temasek Holdings(Pte)Ltd	Singapore	Platmin Ltd	South Africa	Mining, quarrying and petroleum
91	Canada Pension Plan Investment Board	Canada	Vornado Realty Trust	United States	Business services
43	Oman Investment Fund	Oman	Petrovietnam Insurance Joint Stock Corp	Viet Nam	Finance

Найбільші міжнародні угоди зі злиття і поглинання, укладені на початку 2014 року

Date announced	Target company	Target industry	Target nation	Acquiror name	Value of transaction (\$ million)	Acquiror ultimate parent firm	Acquiror ultimate parent nation
04/28/2014	AstraZeneca PLC	Pharmaceutical preparations	United Kingdom	Pfizer Inc	106 863	Pfizer Inc	United States
04/04/2014	Lafarge SA	Cement, hydraulic	France	Holcim Ltd	25 909	Holcim Ltd	Switzerland
02/18/2014	Forest Laboratories Inc	Pharmaceutical preparations	United States	Actavis PLC	25 110	Actavis PLC	Ireland
04/30/2014	Alstom SA-Energy Businesses	Turbines and turbine generator sets	France	GE	17 124	GE	United States
04/22/2014	GlaxoSmithKline PLC-Oncology	Pharmaceutical preparations	United Kingdom	Novartis AG	16 000	Novartis AG	Switzerland
01/13/2014	Beam Inc	Wines, brandy, and brandy spirits	United States	Suntory Holdings Ltd	13 933	Kotobuki Realty Co Ltd	Japan
03/17/2014	Grupo Corporativo ONO SA	Telephone communications, except radiotelephone	Spain	Vodafone Holdings Europe SLU	10 025	Vodafone Group PLC	United Kingdom
02/21/2014	Scania AB	Motor vehicles and passenger car bodies	Sweden	Volkswagen AG	9 162	Porsche Automobil Holding SE	Germany
04/22/2014	Novartis AG-Vaccines Business	Biological products, except diagnostic substances	Switzerland	GlaxoSmithKline PLC	7 102	GlaxoSmithKline PLC	United Kingdom
03/16/2014	RWE Dea AG	Crude petroleum and natural gas	Germany	L1 Energy	7 099	LetterOne Holdings SA	Luxembourg

Рік

Найбільші угоди в Україні

2005

Придбання банком Raiffeisen (Австрія) 93,5% другого за величиною вітчизняного банку «Аваль» за 1,0 млрд. дол. США

2006

Придбання банком BNP Paribas (Франція) 51% акцій п'ятого за величиною вітчизняного банку «Укрсиббанк» за 350 млрд. дол. США

Придбання 94% АБ «Ажіо» банком Skandinaviska Enskilda Banken AB (Швеція)

Придбання 98% АКБ «Мрія» банком ВАТ «ВТБ» (Росія)
Придбання 98% АТ «ІНДЕКС-БАНК» банком Credit Agricole S.A. (Франція)

2007

Придбання 95% банку «Укрсоцбанк» за 2,2 млрд. дол. США «UniCreditGroup» (Італія)

2008

Придбання ВАТ «Банк розвитку й зовнішньоекономічної діяльності (Внешэкономбанк)» 75% акцій ВАТ «АКБ «Промінвестбанк» за 1080,0 млрд. дол. США

Придбання Intesa Sanpaolo S.p.A 100 % акцій ВАТ «Правекс-банк» за 750,0 млрд. дол. США

2009

Приєднання ПАТ "Сведбанк Інвест" (м.Київ) ПАТ "Сведбанк" (м.Київ) (22.07.2009 - 25.10.2009)

Найбільші угоди 2010 р. року в Україні

Придбання холдингом Metinvest B.V. (Нідерланди) 74% акцій ПАО «Мариупольский металлургический комбинат им. Ильича»

Придбання в червні 2010 р. російською інвестиційною компанією «Тройка Диалог» 48% акцій металургійного комбінату «Запорожсталь» за 850 млн. дол.

В березні 2010 р. офшорна компанія Daveze Limited викупила акції гірничо-металургійного комплексу ЗАО «Донецкий электрометаллургический завод» у голландської компанії Milo Finance

В вересні 2010 р. польська компанія Alchemia з виробництва труб підписала угоду з ISD Huta Czestochowa Sp. z.o.o., підконтрольній ISD Huta Czestochowa, про придбання заводу (раніше Rurexpol) за 40 млн. дол.

В лютому 2010 р. Ralkon Commercial Limited продала 10% горно-рудної компанії Ferrexpo з активами в Україні

Структура українського ринку М&А, % (за кількістю угод)

	Роки		
	2009	2010	2011
Промисловість	20	30	20
АПК	36	20	35
Будівництво	-	13	-
Фінансовий сектор	10	12	10
Сектор телекомунікації	5	8	5
Інші	29	17	30

Спільне підприємництво – це

- а) діяльність, заснована на співробітництві з підприємцями, підприємствами і організаціями країни-партнера та їхньому спільному розподілі доходів і ризиків від здійснення цієї діяльності;
- б) організаційно-правова форма поєднання зусиль партнерів різних країн з метою здійснення спільної підприємницької діяльності;
- в) підприємство, статутний капітал якого формується шляхом об'єднання майна його засновників (серед них можуть бути й іноземні юридичні особи та громадяни). Засновники спільно провадять господарську діяльність, керують виробництвом, розподіляють прибутки;
- г) організаційно-правова форма поєднання зусиль різнонаціональних партнерів у сфері інвестування, управління, виробництва продукції чи надання послуг, торгівлі, використання доходів, розподілу підприємницьких ризиків тощо.

Спільні підприємства створюються в таких формах:

- 1) акціонерні товариства («Ісузу Авто, Україна»:
Корпорація «Богдан» - 50%, Isuzu MOTORS - 30% и Sojitz Corp. - 20%)
- 2) товариства з обмеженою відповідальністю,
- 3) командитні товариства, холдинги тощо.

Вони характеризуються трьома головними ознаками:

- спільним майном;
- спільним управлінням;
- спільним розподілом прибутку.

Стратегічні альянси (СА) — це

- а) особлива організаційна форма міжфірмових, міжкорпораційних зв'язків двох або більшої кількості компаній, в рамках якої здійснюється довгострокова координація економічної діяльності учасників з метою реалізації масштабних виробничих проектів, максимізації результатів технологічної кооперації, скорочення тривалості інноваційних процесів, зниження вартості та ризикованості виробництва, поліпшення умов доступу до певних ринків;
- б) довірчі довгострокові взаємовигідні відносини між фірмами, що дозволяють кожній з них ефективно досягати довгострокових цілей, координувати та оптимізувати використання спільних ресурсів і мінімізувати трансакційні витрати.

Основні причини формування стратегічних альянсів – це отримання доступу до ринків партнерів, використання нових технологій, скорочення часу для нововведень.

Стратегічні альянси

Цілі

- Зниження ризику;
- Економія на масштабах виробництва;
- Обмін технологіями;
- Зниження чи подолання конкуренції;
- Долання торговельних чи інвестиційних бар'єрів.

Типи

Горизонтальні (в межах галузі)
Вертикальні (з постачальниками чи споживачами продукції)
Доповнювальні (глобальні авіаперевізники з регіональними)

Основа співробітництва

Угоди про співробітництво
Неформальні угоди
Передача акцій
Створення СП

Альянсы	Сферы сотрудничества	Сферы конкуренции
Xerox и Fuji Xerox	<ul style="list-style-type: none"> ● большинство копируемых технологий; ● маркетинг копируемой техники в США и Азии; ● технология принтеров и глобальные продажи принтеров 	<ul style="list-style-type: none"> ● отдельные копируемые технологии; ● производство отдельных компонентов
Honeywell и Yamatake-Honeywell	<ul style="list-style-type: none"> ● исследования и разработки контрольного оборудования; ● расширение продаж контрольного оборудования в Японии 	<ul style="list-style-type: none"> ● маркетинг в отдельных странах Азии
Hewlett-Packard и Yokogawa-HP	<ul style="list-style-type: none"> ● продажи компьютеров в Японии; ● исследования и разработки оборудования для контроля полупроводников 	
Fujitsu и Amdahl	<ul style="list-style-type: none"> ● продажи совместимых устройств в США; ● развитие технологий универсальных компьютеров 	<ul style="list-style-type: none"> ● разделение производимой продукции
IBM и Toshiba	<ul style="list-style-type: none"> ● исследования и разработки плоских экранов; ● производство плоских экранов 	<ul style="list-style-type: none"> ● продажи ноутбуков
Sun и Fujitsu	<ul style="list-style-type: none"> ● исследования и разработки микропроцессоров; ● компьютерные технологии (разработка архитектуры SPARC) 	<ul style="list-style-type: none"> ● производство микропроцессоров; ● продажи рабочих станций в Японии
Hewlett-Packard и Apple	<ul style="list-style-type: none"> ● исследования и разработки микропроцессоров; ● передача технологий 	<ul style="list-style-type: none"> ● производство микропроцессоров; ● продажи рабочих станций в Японии
IBM и Apple	<ul style="list-style-type: none"> ● компьютерные технологии (архитектура PowerPC) 	<ul style="list-style-type: none"> ● продажи компьютеров и операционных систем
IBM и Motorola	<ul style="list-style-type: none"> ● компьютерные технологии (архитектура PowerPC); ● исследования и разработки микропроцессоров 	<ul style="list-style-type: none"> ● производство и сбыт микропроцессоров

Обмін акціями

Створення СП:

1. Toyota Jidosha с Daihatsu Jidosha (51,2% акція), Hino Jidosha (33,8%) и Yamaha Jidosha (5,4%);	«МАЗ-МАН» - для виробництва магістральних тягачів з просуванням у
2. Nissan Jidosha - Renault (по 25% акцій) – виробництво, продаж та розробка авто, однакова колісна база та матеріали оздоблення;	Центральній, Східній Європі та СНД; та "МАЗ-МАН Трейдінг« (консигнаційні склади,
3. Mitsubishi Jidosha - Daimler-Crysler (передача 34% акцій);	регулювання фінансових потоків для проекту);
4. Mazda Jidosha - Ford (33, 4% акцій). Ford Escape – Mazda Tribute;	2. СП Euclid – Hitachi Heavy Equipment (Volvo Construction Equipment - Hitachi Construction Machinery)
5. Isuzu Jidosha, Suzuki Jidosha, Fuji Jukogyo (Subaru) - General Motors (відповідно частка володіння GM – 49%, 20% та 21%)	

Найактивніші ТНК у формуванні транскордонних стратегічних альянсів у високотехнологічних галузях у 1985-2009 роках

Назва ТНК	Країна походження	Кількість ТСА
IBM	США	316
Siemens A.G.	Німеччина	244
Philips	Нідерланди	208
Mitsubishi Corp.	Японія	202
Hewlett-Packard Corp.	США	196
Sumitomo Corp.	Японія	186
DKB Group	Японія	167
General Motors Corp.	США	166
Compaq Computer Corp.	США	155

Назва ТНК	Країна походження	Кількість ТСА
American Telephone@Telegraph Co.	США	153
Toshiba Corp.	Японія	149
General Electric Corp.	США	140
Thomson S.A.	Франція	137
Daimler-Benz A.G.	Німеччина	133
Microsoft Corp.	США	133
Sun Microsystems	США	132
Motorola Inc.	США	126
Du Pont de Nemours	США	117
Hitachi Ltd.	Японія	115
Intel Corp.	США	114

Вільні економічні зони (ВЕЗ) – це територія однієї країни, на якій товари не підлягають звичайному митному контролю та відповідному оподаткуванню.

Виникли у 30-х роках у США в період виходу країни з “великої депресії”. Інтенсивно почали створюватися в країнах Західної Європи та Америки у 50-х роках ХХ ст.

Зараз у світі нараховується близько 500 експортно-виробничих зон у 60 країнах.

Обсяг їх експорту становить понад 20 млрд. дол., а зайнятість – близько 4 млн. осіб.

Світовий досвід свідчить, що за відсутності експортних зон вивіз із країни товарів та послуг збільшується в середньому за рік на 7%, за наявності їх – на 20%.

Гене́за розвитку вільних економічних зон

період	вид	Місце розташування
на початку XIX ст.	митна зона	в Гібралтарі
1934 р.	зони зовнішньої торгівлі	США
1957 р.	аеропорт «Шенон»	Ірландія
1967 р.	“промисловий округ вільної зони Манаус”	Бразилія, Амазоніт
1973 р.	“Силікон – Веллс” (“Силіконова долина”)	США

З 1973 р. в США створено 84 науково-технічні зони

У 1978 р в Китаї були створені вільні економічні зони в 14 прибережних містах

З 80-х рр. в Південній Кореї, Малайзії, Сінгапурі, Гонконгзі були створені «точкові зони»

Типи вільних економічних зон

- *безмитні торгові зони* – зони прикордонної торгівлі, порти, склади, транзитні зони, митні зони на підприємствах;
- *експортно-промислові зони, туристсько-рекреаційні* – орієнтовані на зовнішню торгівлю;
- *імпоротно-промислові зони або імпортозамінні* – їх мета – забезпечити споживачів імпоротною продукцією або стимулювати виробництво по заміщенню імпорту;
- *парки технологічного розвитку* – створюються на основі існуючого науково-технічного потенціалу для залучення іноземного капіталу з використанням устаткування, ноу-хау, іноземного управлінського, комерційного чи маркетингового досвіду;
- *банківські і страхові безмитні зони* – створений пільговий режим здійснення банківських і страхових операцій;
- *комплексні зони* – великі за територією, мають ознаки різних ВЕЗ.

Пільги, що надаються у ВЕЗ

- 1. Звільнення від оподаткування прибутку:**
можливий варіант сплати 50% ставки податку на прибуток, до 10 років – у випадку реінвестування;
- 2. Звільнення від оподаткування інвестицій:** до 5 років
- 3. Звільнення від сплати ввізного мита та ПДВ:**
на період освоєння ділянки, до 10 р.- 50%
- 4. Звільнення від обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті**
- 5. Звільнення від плати за землю:** на період освоєння ділянки, до 10 р. – до 50%
- 6. Звільнення від сплати зборів до деяких бюджетних фондів**

Пільги в окремих вільних економічних зонах країн Центральної та Східної Європи

	Тип зони (кількість)	Пільги		
		Митні	Податок на прибуток	ПДВ, майно, земля, інші
Угорщина	Вільні безмитні території і зони (33)	Звільнення від мита на імпорт	Знижка на 20% (частка іноземного інвестора більше 4,2 тис. дол.) Знижка на 60% протягом 5 років, далі – на 40% (частка готової продукції 50%, частка іноземних інвестицій в СП – 30% від суми не меншої 104 тис. дол.)	Звільнення від податку на нерухомість, пільги на податок на дивіденди. Інвестиційні, амортизаційні пільги, державні дотації
	Вільні промислові зони та пріоритетні регіони (112)	-	Звільнення на 5 років (створення нових виробництв)	Норма амортизації на будинки – 10%, на устаткування – 100%
Болгарія	Вільні безмитні зони (7)	Звільнення від мита іноземних фірм та СП;	Податкові канікули строком на 5 років; після закінчення – ставка 20%	-
Чехія	Промислові зони (51)	-	Звільнення від податку на прибуток на 10 років новостворених компаній, а на 5 років – тих, що розширюються	Державна дотація на створення робочих місць; земельні ділянки за пільговою ціною
Хорватія	Вільні економічні зони (12)	Звільнення від мита для реекспорту	Звільнення на 5 років, якщо вартість інвестиційного проекту 130 тис. євро; для інших – 50% пільга	-
Латвія	Спеціальні економічні зони (4)	Звільнення від мита	Знижка 80%	Знижка 80%-100% з податку на нерухомість; нульова ставка ПДВ, звільнення від акцизу.

Перелік спеціальних ВЕЗ та територій із спеціальним режимом інвестиційної діяльності

Спеціальні (вільні) економічні зони (СЕЗ):	Території із спеціальним режимом інвестиційної діяльності (ТПР):
"Азов"	
"Донецьк"	В Автономній Республіці Крим
"Славутич"	У Волинській області
"Закарпаття"	У Донецькій області
"Яворів"	У Закарпатській області
"Курортполіс Трускавець"	У Житомирській області
"Інтерпорт Ковель»"	У Луганській області
"Миколаїв"	У Чернігівській області
"Порто-франко"	У м. Харків
"Порт Крим"	У м. Шостка Сумської області
"Рені"	

Назва ВЕЗ	Пріоритетні види економічної діяльності:
Азов	розвиток експедиційно-складської, транспортно-сервісної та виробничої сфери
Донецьк	машинобудування, приладобудування, електротехнічна промисловість; інноваційні проекти по створенню нових матеріалів та виробничих систем
Славутич	впровадження нових технологій, ринкових методів господарювання та розвиток інфраструктури, поліпшення використання природних та трудових ресурсів
Курортополіс Трускавець	лікувально-оздоровчі комплекси; виробництво мінеральних вод; рекреаційний туризм, асенізація, наукові дослідження у галузі охорони здоров'я
Яворів	впровадження інноваційних проектів, видобування вуглеводів, харчова промисловість, легка промисловість, деревообробна та паперова промисловість, виробництво машин та устаткування, будівництво, транспорт
Закарпаття	транспортна, експедиторська діяльність, митні послуги, обслуговування і зберігання транзитних вантажів, пов'язані з ними фінансові функції
Порто - франко	обслуговування транзитних вантажів, їх зберігання, сортування, пакування, доробка, надання транспортно-експедиторських та агентських послуг.
Рені	обслуговування транзитних вантажів, їх зберігання, сортування, пакування, доробка, надання транспортно-експедиторських та агентських послуг.
Миколаїв	машинобудування, суднобудування та приладобудування; оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, виробництво промислових газів, перероблення пластмаси; будівництво, енергетика, зв'язок
Порт Крим	обслуговування транзитних вантажів, їх зберігання, сортування, пакування, доробка, надання транспортно-експедиторських та агентських послуг

8.5. Міжнародне виробництво

Міжнародне виробництво за своєю економічною природою уявляє собою продуктивну силу, що дозволяє досягати намічуваного суспільно корисного результату у сфері виробництва, наукових досліджень, збуту при менших затратах живої та уречевленої праці порівняно з необхідними для досягнення подібного результату у випадках, коли учасники діють поодинці.

Міжнародне виробництво охоплює виробничі відносини, що проявляються на:

- макрорівні – це процес розширення та поглиблення світогосподарських зв'язків,
- мезо- та мікрорівнях – у залученні регіонів, галузей, підприємств до міжнародних операцій

Показники світового виробництва

Спеціалізація та кооперація у міжнародному виробництві

1. Коефіцієнт внутрішньогалузевої міжнародної спеціалізації

$$\text{ВМС} = \frac{\text{Експорт-Імпорт}}{\text{Експорт+Імпорт}} * 100\%$$

Показник може коливатись від «-100» до «+100». У першому випадку країна є винятково імпортуючою, в другому - винятково експортуючою. той чи інший товар.

Показники, які знаходяться між цими крайніми точками, характеризують міру залученості країни до внутрішньогалузевої міжнародної спеціалізації.

Спеціалізація та кооперація у міжнародному виробництві

2. Коефіцієнт спеціалізації (спеціалізація за «нішами»), який розраховується у відсотках як

$$СН = \frac{\text{внутрішнє виробництво продукції}}{\text{внутрішнє споживання продукції}} * 100\%$$

Ця формула показує, що чим більший надлишок виробленої продукції порівняно з внутрішнім попитом, тим більша спеціалізація країни.